Original Article **Open Access**

Health Law Journal

2025; 3: e23

International ThinkTank of Human Dignity | The Bioethics and Health Law Institute | The Iranian Association of Medical Law

The Status of the Right to Nutrition for the Elderly in Iranian Law and International Instruments

Arezoo Malekshah[1]

1. Department of Law, ST.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: The right to nutrition, as a legal and normative framework in international humanitarian law, plays a key role in combating food insecurity. This right, by guaranteeing a dignified life and freedom from hunger, is the basis for the realization of other human rights and is of double importance for vulnerable groups, especially the elderly

Methods: The present article, with a descriptive-analytical approach, examines the challenges facing the realization of this right for the elderly, both in Iranian law and in international documents.

Ethical Considerations: In the present research, the ethical aspects of the library study including the authenticity of the texts, honesty and integrity, have been observed.

Results: The findings indicate that despite the importance of the issue, there is no direct stipulation of the right to nutrition for the elderly in Iranian laws. While it is possible to reach an implicit inference from this right through the interpretation of the relevant laws and by relying on the spirit and content of the laws, such an approach lacks the necessary clarity and certainty. This legal ambiguity can lead to various interpretations and subsequently, the possible violation of the right to food for the elderly. However, international documents, although not specifically referring to the elderly, provide the ground for supporting the nutrition of this vulnerable group by emphasizing the right to food for all people.

Conclusion: As a result, in order to strengthen the protection of the right to nutrition for the elderly in Iran, it is necessary to review and amend the existing laws and adopt explicit and transparent laws in this regard. This, in addition to guaranteeing the rights of this segment of society, will be an important step towards the implementation of Iran's international obligations in the field of human rights.

Keywords: Right to Nutrition; Right to Nutrition for the Elderly; Iranian Law; International Documents

Corresponding Author: Arezoo Malekshah; **Email:** a.malekshah@iau.ac.ir

Received: November 15, 2025; **Accepted:** January 19, 2026; **Published Online:** February 20, 2026

Please cite this article as:

Malekshah A. The Status of the Right to Nutrition for the Elderly in Iranian Law and International Instruments. Health Law Journal. 2025; 3: e23.

[Downloaded from mail.healthlawjournal.ir on 2026-11-18]

Copyright©2025, the Authors. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format for any purpose, even commercially) and Adapt (remix, transform and build upon the material for any purpose, even commercially) under CC BY 4.0 terms.

دسترسی آزاد | مقاله پژوهشی

مجله حقوق سلامت

دوره سوم، ۱۴۰۴

اندیشکده بین المللی کرامت انسانی | انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت | انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

جایگاه حق بر تغذیه سالمندان در حقوق ایران و اسناد بین‌المللی

آرزو ملکشاه[۱]

۱. گروه حقوق، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: حق بر تغذیه، به عنوان چهارچوبی قانونی و هنجاری در حقوق بین‌الملل بشردوستانه، نقشی کلیدی در مبارزه با ناامنی غذایی ایفا می‌کند. این حق، با تضمین زندگی توأم با عزت و رهایی از گرسنگی، بسترساز تحقق سایر حقوق بشری بوده و برای گروه‌های آسیب‌پذیر، به ویژه سالمندان، از اهمیتی مضاعف برخوردار است.

روش: مقاله حاضر، با رویکردی توصیفی ـ تحلیلی، به بررسی چالش‌های پیش روی تحقق این حق برای سالمندان، هم در حقوق ایران و هم در اسناد بین‌المللی می‌پردازد.

ملاحظات اخلاقی: در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

یافته‌ها: یافته‌ها حاکی از آن است که علیرغم اهمیت موضوع، در قوانین ایران تصریح مستقیمی به حق بر تغذیه سالمندان نشده است، در حالی که می‌توان از طریق تفسیر قوانین مرتبط و با استناد به روح و فحوای قوانین، به استنباطی ضمنی از این حق دست یافت، چنین رویکردی فاقد صراحت و قطعیت لازم است. این ابهام قانونی، می‌تواند منجر به تفاسیر گوناگون و متعاقباً، تضییع احتمالی حق بر غذا برای سالمندان گردد. این در حالی است که اسناد بین‌المللی، هرچند به طور خاص به سالمندان اشاره نمی‌کنند، اما با تأکید بر حق بر غذا برای همه افراد، زمینه را برای حمایت از تغذیه این گروه آسیب‌پذیر فراهم می‌سازند.

نتیجه‌گیری: در نتیجه، لازم است در راستای تقویت حمایت از حق بر تغذیه سالمندان در ایران، ضمن بازنگری و اصلاح قوانین موجود، به تصویب قوانین صریح و شفاف در این زمینه همت گمارد. این امر، علاوه بر تضمین حقوق این قشر از جامعه، گامی مهم در راستای اجرای تعهدات بین‌المللی ایران در حوزه حقوق بشر خواهد بود.

واژگان کلیدی: حق بر تغذیه؛ حق بر تغذیه سالمندان؛ حقوق ایران؛ اسناد بین‌المللی

نویسنده مسئول: آرزو ملکشاه؛ **پست الکترونیک:** a.malekshah@iau.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۸/۲۴؛ **تاریخ پذیرش:** ۱۴۰۴/۱۰/۲۹؛ **تاریخ انتشار:** ۱۴۰۴/۱۲/۰۱

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Malekshah A. The Status of the Right to Nutrition for the Elderly in Iranian Law and International Instruments. Health Law Journal. 2025; 3: e23.

[Downloaded from mail.healthlawjournal.ir on 2026-11-18]

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

مقدمه

حق بر تغذیه، به عنوان یک جزء اساسی از حقوق بشر، نه‌تنها برای بقای فردی حیاتی است، بلکه نقش مهمی در توسعه و پیشرفت جوامع ایفا می‌کند. ناامنی غذایی که به عنوان «وضعیتی تعریف می‌شود که در آن افراد به مقادیر کافی از غذاهای ایمن و مغذی برای رشد و تکامل طبیعی و یک زندگی فعال و سالم دسترسی مطمئن ندارند» (۱). تأمین تغذیه سالم و کافی برای سالمندان، نه‌تنها یک نیاز اساسی برای حفظ سلامتی و کیفیت زندگی آنان است، بلکه حقی بنیادین محسوب می‌شود که در اسناد بین‌المللی و قوانین داخلی ایران مورد تأکید قرار گرفته است. این حق از جنبه‌های مختلف، از جمله حقوقی قابل بررسی است. در سطح بین‌المللی، اسنادی همچون اعلامیه جهانی حقوق بشر و میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به طور ضمنی و کلی بر حق دسترسی به استانداردهای مناسب زندگی که شامل تغذیه نیز می‌شود، تأکید دارند. با این حال، کنوانسیون‌ها و اعلامیه‌های اختصاصی‌تری نیز وجود دارند که به طور مشخص به حقوق سالمندان پرداخته‌اند، اگرچه یک کنوانسیون جامع بین‌المللی در این زمینه وجود ندارد، اما قطعنامه‌ها و اصول راهنما، مانند اصول سازمان ملل متحد برای سالمندان (United Nations Principles for Older Persons)، بر ضرورت تأمین نیازهای تغذیه‌ای سالمندان و دسترسی آنان به مراقبت‌های بهداشتی مناسب تأکید می‌کنند. در حقوق ایران، اصل ۲۹ قانون اساسی بر حق برخورداری از تأمین اجتماعی، از جمله در زمینه تغذیه و مراقبت‌های بهداشتی در دوران سالمندی، تأکید دارد. همچنین قوانین و مقرراتی مانند قانون حمایت از خانواده، با ارائه تسهیلات و خدمات ویژه برای سالمندان، به طور غیر مستقیم به تأمین نیازهای تغذیه‌ای آنان کمک می‌کنند. سازمان بهزیستی کشور نیز به عنوان متولی اصلی رسیدگی به امور سالمندان، وظیفه دارد تا با ارائه خدمات حمایتی و مراقبتی، از جمله تأمین غذای سالم و کافی، از این قشر آسیب‌پذیر جامعه حمایت نماید. با وجود این، هنوز چالش‌هایی در زمینه اجرای کامل این حقوق وجود دارد. کمبود منابع مالی، عدم آگاهی کافی از حقوق سالمندان و ناکارآمدی برخی از برنامه‌های حمایتی، از جمله موانعی هستند که باید برای تضمین دسترسی عادلانه و مؤثر سالمندان به تغذیه سالم و کافی برطرف شوند. تقویت سازوکارهای نظارتی و بازرسی بر عملکرد نهادهای متولی، افزایش آگاهی عمومی در خصوص حقوق سالمندان و تخصیص بودجه کافی برای برنامه‌های حمایتی، می‌توانند گام‌های مؤثری در جهت تحقق این هدف باشند. در نهایت، تضمین حق بر تغذیه سالمندان، نه‌تنها یک الزام قانونی، بلکه یک ضرورت اخلاقی و اجتماعی است که نقش مهمی در حفظ کرامت انسانی و بهبود کیفیت زندگی این قشر ارزشمند جامعه ایفا می‌کند.

حق بر غذا در پرتو اسناد بین‌المللی، منطقه‌ای و ملی در بستر توسعه پایدار و مبانی حقوقی حق بر غذا، امروزه به یکی از هنجارهای حقوقی جهانی و ملی بدل شده است (۲). در این مقاله، پرسش اساسی این است که آیا حق بر غذا برای سالمندان در حقوق ایران و اسناد بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته است و میزان اثربخشی اجرایی این حق تا چه اندازه بوده است.

روش

مقاله حاضر، با رویکردی توصیفی ـ تحلیلی، به بررسی چالش‌های پیش روی تحقق این حق برای سالمندان، هم در حقوق ایران و هم در اسناد بین‌المللی می‌پردازد.

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

یافته‌ها

یافته‌ها حاکی از آن است که علیرغم اهمیت موضوع، در قوانین ایران تصریح مستقیمی به حق بر تغذیه سالمندان نشده است، در حالی که می‌توان از طریق تفسیر قوانین مرتبط

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from mail.healthlawjournal.ir on 2026-11-18]

و با استناد به روح و فحوای قوانین، به استنباطی ضمنی از این حق دست یافت، چنین رویکردی فاقد صراحت و قطعیت لازم است. این ابهام قانونی، می‌تواند منجر به تفاسیر گوناگون و متعاقباً، تضییع احتمالی حق بر غذا برای سالمندان گردد. این در حالی است که اسناد بین‌المللی، هرچند به طور خاص به سالمندان اشاره نمی‌کنند، اما با تأکید بر حق بر غذا برای همه افراد، زمینه را برای حمایت از تغذیه این گروه آسیب‌پذیر فراهم می‌سازند.

بحث

۱. مفاهیم و مبانی نظری: به منظور ورود به بحث حاضر، ضروری است تا ابتدا به تبیین برخی مفاهیم کلیدی پرداخته شود. پس از آن، مبانی نظری مرتبط با موضوع، به صورت دقیق مورد بحث و ارزیابی قرار خواهند گرفت.

۱-۱. مفهوم حق بر تغذیه: حق بر تغذیه، حقی بنیادین و جهان‌شمول است که نه‌تنها شامل تغذیه مناسب و شایسته برای هر فرد می‌شود، بلکه مسئولیت یاری‌رساندن به افراد ناتوان در تأمین معاش خود را نیز دربر می‌گیرد. این حق، دسترسی به منابع و ابزارهای لازم برای تأمین معیشت را نیز تضمین نموده و در عمل، به ویژه از گروه‌های آسیب‌پذیر و محروم حمایت می‌کند (۳). حق بر تغذیه به عنوان یک حق بشری نیز در ابزارهای حقوق نرم شناخته شده و به طور مکرر تأکید شده است که معمولاً به طور متفق‌القول توسط اعضای جامعه بین‌الملل پذیرفته می‌شود. اعلامیه جهانی ۱۹۷۴ درباره ریشه‌کنی گرسنگی و سوءتغذیه بر حق غیر قابل انکار هر فرد برای رهایی از گرسنگی و سوءتغذیه تأکید می‌کند. پیمان امنیت غذایی جهانی ۱۹۸۴ حق بنیادین هر فرد برای رهایی از گرسنگی را تأیید می‌کند. اعلامیه‌های قبلی به «حق رهایی از گرسنگی» اشاره دارند، اما ابزارهای بعدی شامل حق وسیع‌تر به غذای کافی هستند. به عنوان مثال، اعلامیه رم درباره امنیت غذایی جهانی که در اجلاس جهانی غذا در سال ۱۹۹۶ تصویب شد، به طور صریح حق به غذای سالم و مغذی را تأیید می‌کند که «متناسب با حق به غذای مناسب و حق بنیادین هر فرد برای رهایی از گرسنگی است.»

حق بر غذا برای اولین‌بار در مقیاس جهانی در ماده ۲۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر بیان شد مبنی بر اینکه هر انسانی سزاوار یک زندگی با استانداردهای قابل قبول برای تأمین سلامتی و رفاه خود و خانواده‌اش، از جمله تأمین غذا، پوشاک، مسکن، مراقبت‌های پزشکی و خدمات اجتماعی ضروری است (۴). پس از آن، این حق در ماده ۱۱ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی که اولین سند الزام‌آور قانونی است که به طور جامع به حق به غذا می‌پردازد، ماده ۱۱ نیز کشورهای طرف این میثاق هر کس را به داشتن سطح زندگی کافی برای خود و خانواده‌اش شامل غذای کافی، پوشاک، مسکن و همچنین بهبود شرایط زندگی به رسمیت شناخته‌اند (۵).

ماده ۱۱ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دو حق اساسی را دربر می‌گیرد: حق برخورداری از غذا و حق رهایی از گرسنگی، در حالی که حق برخورداری از غذا در بند اول این ماده ذکر شده است، حق رهایی از گرسنگی که در بند دوم به رسمیت شناخته شده، تنها حقی است که در اسناد بین‌المللی به عنوان حقی بنیادین مورد تأکید قرار گرفته است. این ماده، غذای کافی را به عنوان یکی از مصادیق حق برخورداری از سطح معیشت مناسب تلقی کرده و به طور کلی، حق برخورداری از غذا در نظام حقوق بشر بین‌المللی، در چهارچوب مباحث مربوط به حق بهره‌مندی از سطح معیشت مناسب مورد بررسی قرار می‌گیرد (۶). ماده ۱۱ درباره محتوای هنجاری حق به غذا است، زیرا حق را به گسترده‌ترین شکل ممکن تعریف کرده و الزامات حاصل از آن را شرح می‌دهد. با این حال، نگارش ماده ۱۱ مبهم بوده و مورد انتقاد قرار گرفته و دامنه و ماهیت الزامات مرتبط با آن حق به خصوص، نامشخص توصیف شده است. درخواست‌ها برای شفاف‌سازی حق به غذا به اوج خود در اجلاس جهانی غذا در رم در سال ۱۹۹۶ رسید که در آن سران کشورها، خواستار شفاف‌سازی معانی هنجاری این حق

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from mail.healthlawjournal.ir on 2026-11-18]

شدند. در سال ۱۹۹۹، کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی که برای نظارت بر اجرای کنوانسیون تأسیس شده است، نظر کلی شماره ۱۲ را برای شفاف‌سازی محتوای پاراگراف‌های ۱ و ۲ ماده ۱۱ تصویب کرد. تصویب نظر کلی شماره ۱۲ نقطه عطفی در توسعه حق به غذا و نظام‌مندی آن در سطح بین‌المللی بود، زیرا به جنبه‌های کلیدی از دامنه و محتوای هنجاری حق به غذا پرداخته است. علیرغم اینکه نظرات کلی کمیته، از دیگر تصمیمات، گزارش‌ها و مشاهدات نهایی سایر نهادهای معاهده‌ای، الزام‌آور نیستند، اما تفسیرهای معتبر از حقوق موجود در این معاهده را ارائه می‌دهند (۸-۷). گزارشگر ویژه حق بر غذای کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل متحد نیز بر این موضوع تأکید دارد که حق بر غذا به معنی دسترسی مستمر و پایدار هر فرد به غذای کافی مطابق با شرایط فرهنگی جامعه است، به نحوی که زندگی او را در بعد روانی و جسمانی تضمین کند و تأمین آن به میزان کافی، مناسب و بدون مشکل باشد (۹).

۱-۲. مفهوم سالمند: واژه سالمند، یعنی دارای سن زیاد، مسن و پیر تعبیر شده است، یعنی کسی که زمان زیادی از عمرش گذشته است، سالخورده، مسن (۱۰). پیری، فرایندی چندوجهی است که با تغییرات جسمی، اجتماعی و فیزیولوژیکی متعددی در طول عمر انسان همراه است. طبق «سیاست ملی در مورد افراد مسن»، افراد ۶۰ سال و بالاتر به عنوان سالمند تعریف می‌شوند، اگرچه این سن در سطح جهانی متفاوت است. کشوری که نسبت افراد بالای ۶۵ سال در آن به ۷ درصد برسد، در حال پیرشدن تلقی می‌شود. از منظر جمعیت‌شناختی، پیری به افزایش تعداد سالمندان (۶۰ سال به بالا) در مقایسه با کل جمعیت یک کشور در یک بازه زمانی مشخص اطلاق می‌گردد (۱۱). نسبت افراد مسن تقریباً در تمام کشورهای جهان افزایش یافته است. بر اساس داده‌های چشم‌انداز جمعیت جهان، بازنگری ۲۰۱۵ (۱۲) رشد جمعیت سالمندان در سال‌های اخیر روندی چشم‌گیر داشته و پیش‌بینی می‌شود این شتاب در دهه‌های آتی افزایش یابد. بر اساس آمار و ارقام، انتظار می‌رود تعداد افراد ۶۰ سال و بالاتر در سطح جهانی بین سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۳۰ با افزایشی ۵۶ درصدی مواجه شده و از ۹۰۱ میلیون نفر به یک میلیارد و چهارصد میلیون نفر برسد. همچنین پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۵۰ جمعیت سالمند جهان با رشدی بیش از دو برابر، به حدود دومیلیارد و صد میلیون نفر برسد (۱۳). پیری با تغییرات مختلف فیزیکی، فیزیولوژیکی و شناختی در بدن انسان مشخص شده است. برای پیری موفق، تغذیه مناسب یک عامل تعیین کننده اصلی است (۱۴). تحلیل‌رفتن سریع سلامت با افزایش سن، سالمندان را اغلب خانه‌نشین می‌سازد. در این میان، حفظ تغذیه مناسب به یک چالش اساسی بدل شده است، چراکه سوءتغذیه با اختلالات سلامتی متعددی همراه است.

۲. مبانی حقوقی حق بر تغذیه سالمندان: حق بر تغذیه، به عنوان جزء لاینفک حق بر حیات و سلامتی، برای تمامی افراد، به ویژه سالمندان، از اهمیت به سزایی برخوردار است. سالمندان به دلیل شرایط خاص جسمی و روانی خود، نیازمندی‌های تغذیه‌ای ویژه‌ای دارند و عدم تأمین این نیازها می‌تواند به تضعیف سلامت، افزایش آسیب‌پذیری و کاهش کیفیت زندگی آنان منجر شود. از این رو حق بر تغذیه سالمندان از مبانی حقوقی متعددی نشأت می‌گیرد. در سطح بین‌المللی، اعلامیه جهانی حقوق بشر، میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و کنوانسیون بین‌المللی رفع تبعیض علیه کلیه اشکال تبعیض نژادی، بر حق افراد بر سطح زندگی مناسب، از جمله دسترسی به غذا و تغذیه کافی، تأکید دارند. این اسناد بین‌المللی، دولت‌ها را ملزم می‌سازند تا اقدامات لازم را برای تضمین این حق برای همه، به ویژه گروه‌های آسیب‌پذیر مانند سالمندان، اتخاذ نمایند. در حقوق داخلی ایران، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اصول متعددی را دربر دارد که می‌توان از آن‌ها به عنوان مبنای حقوقی حق بر تغذیه سالمندان استناد کرد. اصل ۲۹ قانون اساسی، برخورداری از تأمین اجتماعی از نظر بازنشستگی، بیکاری، ازکارافتادگی، حوادث، نیاز به خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت‌های پزشکی را حقی همگانی می‌داند. این

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from mail.healthlawjournal.ir on 2026-11-18]

اصل، دولت را موظف به ارائه خدمات و حمایت‌های لازم به سالمندان در زمینه تغذیه و سلامت می‌نماید. همچنین قوانین مرتبط با حمایت از سالمندان، مانند قانون حمایت از حقوق سالمندان مصوب ۱۳۸۲، بر ضرورت تأمین نیازهای اساسی سالمندان، از جمله نیازهای تغذیه‌ای، تأکید دارد. بنابراین حق بر تغذیه سالمندان از طریق اسناد بین‌المللی و قوانین داخلی مورد حمایت قرار گرفته است. دولت و سایر نهادهای مسئول، موظفند با تدوین و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های مناسب، شرایط لازم را برای دسترسی سالمندان به تغذیه سالم و کافی فراهم نمایند. تحقق این امر، نقش مهمی در حفظ سلامت، کرامت و کیفیت زندگی سالمندان ایفا می‌کند.

۳. حق بر تغذیه سالمندان در حقوق ایران

۳-۱. حق بر تغذیه سالمندان در قانون اساسی ایران:

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به عنوان میثاق ملی، مبنای حقوقی تمامی قوانین و مقررات کشور بوده و بر کرامت انسانی و عدالت اجتماعی تأکید فراوان دارد. در این میان، سالمندان به عنوان قشری آسیب‌پذیر، نیازمند توجه ویژه به حقوق خود، از جمله حق بر تغذیه مناسب و سالم هستند.

اگرچه قانون اساسی به طور مشخص به «حق بر تغذیه سالمندان» اشاره مستقیم نمی‌کند، اما اصول متعددی در آن وجود دارد که می‌توان استناد به آن‌ها، مبنایی برای این حق فراهم آورد. اصل ۲۹ قانون اساسی، برخورداری از تأمین اجتماعی از نظر بازنشستگی، بیکاری، ازکارافتادگی، حوادث، نیاز به خدمات بهداشتی‌درمانی و مراقبت‌های پزشکی را حقی همگانی دانسته و دولت را موظف به تأمین آن از طریق بیمه و سایر طرق می‌نماید. این اصل به طور ضمنی، حق برخورداری از تغذیه مناسب را نیز دربر می‌گیرد، زیرا سوءتغذیه می‌تواند منجر به بروز بیماری‌ها و نیاز به مراقبت‌های پزشکی شود (۱۵).

علاوه بر این، اصل سوم قانون اساسی، دولت را موظف به تأمین «رفاه و آسایش برای همه» می‌کند که این نیز دلالت بر لزوم توجه به نیازهای اساسی سالمندان، از جمله تغذیه مناسب دارد. همچنین اصل ۲۱ قانون اساسی بر حمایت از «زنان بی‌سرپرست و کودکان بی‌سرپرست» تأکید دارد. با توجه به اینکه بسیاری از سالمندان زن به دلیل فوت همسر یا عدم حمایت کافی، در وضعیت بی‌سرپرستی قرار دارند، می‌توان این اصل را نیز به عنوان مبنایی برای لزوم حمایت از تغذیه این گروه در نظر گرفت. با وجود این اصول کلی، خلأ قانونی صریحی در خصوص «حق بر تغذیه سالمندان» در قانون اساسی مشهود است. تقویت این حق در قوانین موضوعه و تدوین آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی دقیق، می‌تواند به بهبود وضعیت تغذیه سالمندان و ارتقای کیفیت زندگی آنان کمک شایانی نماید. در نهایت، تضمین این حق، نه‌تنها یک تکلیف قانونی، بلکه یک وظیفه اخلاقی و انسانی نیز به شمار می‌رود.

۳-۲. حق بر تغذیه سالمندان در قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی:

بر اساس مواد موجود در این قانون، از یکسو سالمندان به عنوان یکی از مصادیق تحت پوشش نظام تأمین اجتماعی معرفی شدند. مفاد این قانون نیز در حیطه سالمندی نشان می‌دهد که توجه به سالمندی و حمایت از سالمندان چه از حیث کمیت و چه کیفیت چندان مورد توجه نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی نبوده است. همچنین نحوه حمایت از سالمندی چندان روشن و شفاف مطرح نشده و اولویت‌ها مشخص نیست(۱۶).

قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی، با هدف ارتقای سطح رفاه و تأمین اجتماعی آحاد جامعه، تدوین گردیده است، اگرچه در این قانون به صراحت به «حق بر تغذیه سالمندان» اشاره نشده است، اما می‌توان با استناد به برخی اصول و مواد، این حق را استنباط و استخراج نمود. یکی از ارکان اصلی این قانون، تأمین «حداقل معیشت» برای تمامی افراد جامعه است. سالمندان، به دلیل شرایط خاص جسمی و روحی و همچنین محدودیت‌های اقتصادی، از جمله اقشاری هستند که در تأمین حداقل معیشت با چالش رو به رو هستند. بنابراین تأمین حداقل معیشت برای سالمندان، به طور ضمنی شامل تأمین دسترسی به غذای کافی و سالم نیز می‌گردد. علاوه بر این، قانون مذکور بر «توانمندسازی» افراد

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from mail.healthlawjournal.ir on 2026-11-18]

تأکید دارد. تغذیه سالم، یکی از عوامل اصلی حفظ سلامت و توانمندی سالمندان است، لذا ارائه خدمات تغذیه‌ای مناسب به این قشر، در راستای تحقق هدف توانمندسازی، امری ضروری به نظر می‌رسد. همچنین این قانون بر «توسعه عدالت اجتماعی» و «کاهش فقر» تأکید دارد. سوءتغذیه در سالمندان، می‌تواند منجر به بیماری‌های مختلف، کاهش کیفیت زندگی و افزایش وابستگی آن‌ها به مراقبت‌های بهداشتی و درمانی شود. بنابراین فراهم‌نمودن دسترسی به غذای سالم و کافی، اقدامی مؤثر در جهت کاهش فقر و نابرابری اجتماعی و ارتقای عدالت در جامعه است. در نهایت، می‌توان استدلال نمود که اگرچه قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی به طور مستقیم به «حق بر تغذیه سالمندان» اشاره ننموده، اما با توجه به اصول کلی حاکم بر این قانون و اهداف آن، تأمین دسترسی سالمندان به غذای کافی و سالم، امری ضروری و در راستای تحقق اهداف این قانون است. انتظار می‌رود که با تدوین آیین‌نامه‌های اجرایی و تخصیص منابع کافی، این حق به نحو شایسته‌ای برای سالمندان کشور محقق گردد.

۳-۳. حق بر تغذیه سالمندان در سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران: سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴، اهدافی کلان و جامع را در راستای توسعه و تعالی کشور ترسیم نموده است، هرچند در این سند، به طور مستقیم و مشخص به «حق بر تغذیه سالمندان» اشاره نشده است، اما می‌توان با استناد به اصول کلی و اهداف مطرح‌شده، وجود این حق را استنباط نمود. سند چشم‌انداز، جامعه‌ای «برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، تبعیض و فساد» را به عنوان آرمان خود معرفی می‌کند. از این رو، تأمین نیازهای اساسی و حیاتی سالمندان، از جمله تغذیه سالم و مناسب، از ضروریات تحقق این آرمان محسوب می‌شود. به عبارت دیگر، «تأمین اجتماعی» به عنوان یکی از ارکان اصلی جامعه مطلوب، وظیفه دولت و نهادهای مسئول را در جهت حمایت از اقشار آسیب‌پذیر، از جمله سالمندان، در ابعاد مختلف اقتصادی، بهداشتی و غذایی تبیین می‌نماید. عدم دسترسی به تغذیه مناسب و کافی، سلامت و توانایی جسمی سالمندان را به خطر می‌اندازد و در نتیجه، منافی با اهداف کلی سند چشم‌انداز در زمینه «جامعه برخوردار از سلامت» خواهد بود. همچنین اصل «فرصت‌های برابر» ایجاب می‌کند که سالمندان نیز، صرف نظر از سن و شرایط جسمی، از امکانات لازم برای داشتن یک زندگی سالم و باکیفیت برخوردار باشند و محرومیت آن‌ها از تغذیه مناسب، نقض آشکار این اصل خواهد بود، در نتیجه، اگرچه «حق بر تغذیه سالمندان» به طور مستقیم در سند چشم‌انداز ذکر نشده، اما با توجه به اصول کلی، اهداف توسعه‌ای و تأکید بر «تأمین اجتماعی» و «فرصت‌های برابر»، می‌توان این حق را به عنوان یک ضرورت و جزء لاینفک از تحقق آرمان‌های سند چشم‌انداز تلقی نمود و لزوم تدوین و اجرای سیاست‌های حمایتی و برنامه‌های عملیاتی در این زمینه را مورد تأکید قرار داد. بر مبنای این سند ایران در سال ۱۴۰۴ کشوری برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب خواهد بود (۱۷).

۴-۳. حق بر تغذیه سالمندان در قانون مدنی ایران: حق بر تغذیه، به عنوان یکی از بنیادی‌ترین حقوق انسانی، در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و اسناد بین‌المللی مورد تأکید قرار گرفته است، اگرچه قانون مدنی ایران به طور مستقیم و صریح به حق بر تغذیه سالمندان اشاره نمی‌کند، اما با بررسی مواد مختلف آن، می‌توان به استنباط‌هایی در جهت حمایت از این حق رسید. به طور خاص، ماده ۱۱۹۹ قانون مدنی، نفقه اقارب را به عنوان حقی برای اقارب نیازمند در برابر اقارب توانمندتر تعریف می‌کند. از آنجا که سالمندان غالباً به دلیل کهولت سن و ناتوانی، نیازمند به مراقبت و تأمین نیازهای اساسی خود، از جمله تغذیه مناسب هستند، این ماده می‌تواند مبنایی برای الزام قانونی فرزندان و سایر اقارب به تأمین نفقه آنان که شامل تغذیه سالم و کافی نیز می‌شود، قرار گیرد.

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from mail.healthlawjournal.ir on 2026-11-18]

همچنین با استناد به اصول کلی حاکم بر قراردادها و تعهدات مدنی، می‌توان در مواردی که سالمندان از طریق قراردادهای خصوصی (مانند وصیت یا وقف) تمهیداتی برای تأمین نیازهای غذایی خود اندیشیده‌اند، بر اجرای این تعهدات از سوی متعهدین تأکید نمود، در نتیجه، اگرچه قانون مدنی ایران به طور مستقیم و مجزا به حق بر تغذیه سالمندان نپرداخته است، اما با استفاده از مواد موجود و با تفسیر منطقی و هدفمند، می‌توان استدلال کرد که قانون مدنی، زمینه حقوقی لازم برای حمایت از این حق را فراهم می‌آورد و زمینه را برای الزام قانونی اشخاص مسئول به تأمین تغذیه سالمندان نیازمند فراهم می‌سازد. با این حال، تصویب قوانین خاص و صریح در این زمینه، می‌تواند ابهامات موجود را برطرف کرده و حمایت قانونی از حق بر تغذیه سالمندان را تقویت نماید.

۳-۵. حق بر تغذیه سالمندان در قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت: قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت، با تمرکز اصلی بر افزایش نرخ باروری و حمایت از نهاد خانواده، به طور مستقیم به حق بر تغذیه سالمندان نپرداخته است. با این وجود، این قانون به طور ضمنی و غیر مستقیم می‌تواند بر این حق تأثیرگذار باشد. ماده ۲۴ قانون، به حمایت از سالمندان در خانواده و جامعه اشاره می‌کند و بر لزوم تقویت نقش خانواده در مراقبت از سالمندان تأکید دارد. از آنجایی که تغذیه مناسب جزء لاینفک مراقبت‌های اولیه محسوب می‌شود، می‌توان استدلال کرد که قانون مذکور با تشویق خانواده‌ها به مراقبت از سالمندان، به طور غیر مستقیم بر تأمین نیازهای غذایی آنان نیز تأثیر می‌گذارد. علاوه بر این، ماده ۳۲ این قانون، به گسترش بیمه‌های تکمیلی و بهبود دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی اشاره دارد. از آنجا که مشاوره تغذیه و درمان بیماری‌های مرتبط با سوءتغذیه جزء خدمات بهداشتی محسوب می‌شوند، گسترش پوشش بیمه‌ای می‌تواند دسترسی سالمندان به این خدمات را تسهیل کرده و در نتیجه به بهبود وضعیت تغذیه‌ای آنان کمک کند.

با این وجود، فقدان اشاره صریح به حق بر تغذیه سالمندان در این قانون، یک نقطه ضعف محسوب می‌شود. تخصیص بودجه مشخص و تدوین برنامه‌های حمایتی ویژه برای تأمین امنیت غذایی سالمندان، به ویژه سالمندان کم‌درآمد و نیازمند، ضروری به نظر می‌رسد تا این گروه آسیب‌پذیر از جامعه، از حداقل استانداردهای زندگی برخوردار شوند. در نهایت، قانونگذار می‌بایست با رویکردی جامع‌تر و با در نظرگرفتن نیازهای تمام اقشار جامعه، به صراحت به حق بر تغذیه سالمندان در قوانین مرتبط بپردازد.

۳-۶. حق بر تغذیه سالمندان در سند ملی سالمندان: سند ملی سالمندان، به عنوان نقشه راهی برای بهبود کیفیت زندگی این قشر آسیب‌پذیر جامعه، درصدد پاسخگویی به نیازهای اساسی آنان برآمده است. یکی از مهم‌ترین این نیازها، حق بر تغذیه سالم و کافی است که نقشی حیاتی در حفظ سلامت جسمی و روانی سالمندان ایفا می‌کند. در این سند، اگرچه به صراحت ماده‌ای با عنوان «حق بر تغذیه» درج نشده است، اما مفاهیم و اهداف کلی سند، به ویژه در بخش‌های مربوط به بهداشت و سلامت، به طور ضمنی بر اهمیت این موضوع تأکید دارد. سند ملی سالمندان، ضمن توجه به پیشگیری از سوءتغذیه و ارتقای سطح آگاهی عمومی در مورد تغذیه سالم در دوران سالمندی، بر لزوم آموزش تخصصی به مراقبین و ارائه‌دهندگان خدمات به سالمندان تأکید می‌ورزد. همچنین سند مذکور، بر اهمیت دسترسی عادلانه سالمندان به خدمات بهداشتی و درمانی، از جمله مشاوره تغذیه، تأکید داشته و خواهان ایجاد سازوکارهایی برای حمایت از سالمندان کم‌برخوردار در زمینه تأمین مواد غذایی مورد نیازشان است. در نهایت، می‌توان گفت که اگرچه سند ملی سالمندان فاقد بیانیه صریحی در خصوص «حق بر تغذیه» است، اما مفاد و اهداف آن، به طور غیر مستقیم، لزوم توجه ویژه به این موضوع را یادآور شده و بستر مناسبی را برای تدوین برنامه‌ها و سیاست‌های اجرایی در جهت تأمین امنیت غذایی و ارتقای سطح تغذیه سالمندان فراهم می‌سازد. بنابراین تحقق اهداف این سند، مستلزم تفسیر و اجرای دقیق مفاد آن با در نظرگرفتن اهمیت انکارناپذیر تغذیه سالم در بهبود کیفیت زندگی سالمندان است.

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from mail.healthlawjournal.ir on 2026-11-18]

۴. حق بر تغذیه سالمندان در اسناد بین‌المللی

۴-۱. اعلامیه جهانی حقوق بشر: اعلامیه جهانی حقوق بشر، سندی بنیادین در حقوق بین‌الملل، به طور مستقیم به حق بر تغذیه سالمندان اشاره نمی‌کند. با این حال، اصول کلی و ماده ۲۵ این اعلامیه، مبنایی حقوقی برای تفسیر و استنباط این حق فراهم می‌سازد. ماده ۲۵ حق هر فرد را بر سطح زندگی شایسته، شامل مسکن، خوراک، پوشاک و مراقبت‌های پزشکی، به رسمیت می‌شناسد. این حق، به طور خاص در شرایط پیری و ناتوانی، اهمیت دوچندانی می‌یابد. سالمندان، به دلیل شرایط جسمی و فیزیولوژیکی خاص خود، نیازهای تغذیه‌ای ویژه‌ای دارند. عدم دسترسی به غذای کافی و مغذی، نه‌تنها سلامت جسمی آن‌ها را تهدید می‌کند، بلکه می‌تواند منجر به انزوای اجتماعی، افسردگی و کاهش کیفیت زندگی نیز شود. بنابراین دولت‌ها موظفند با اتخاذ تدابیر لازم، اطمینان حاصل نمایند که سالمندان به غذای کافی، مغذی و مناسب با نیازهای خود دسترسی دارند. این تدابیر می‌تواند شامل برنامه‌های حمایتی تغذیه‌ای، تأمین امنیت غذایی، ارائه آموزش‌های تغذیه‌ای و ایجاد دسترسی آسان به خدمات بهداشتی و درمانی باشد. در نهایت، گرچه اعلامیه جهانی حقوق بشر به صراحت از حق بر تغذیه سالمندان نام نمی‌برد، اصول کلی و ماده ۲۵ آن، مبنایی محکم برای دفاع از این حق اساسی فراهم می‌سازد. تضمین دسترسی سالمندان به تغذیه مناسب، نه‌تنها یک ضرورت انسانی، بلکه یک تعهد حقوقی و اخلاقی است که باید توسط دولت‌ها مورد توجه جدی قرار گیرد.

۴-۲. میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی: میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، به عنوان یکی از ارکان اصلی حقوق بشر، با تأکید بر لزوم تأمین حداقل استانداردهای زندگی برای تمامی افراد، به طور غیر مستقیم به حق تغذیه سالمندان اشاره دارد، در حالی که ماده ۱۱ میثاق به صراحت به حق برخورداری از استاندارد کافی زندگی، از جمله تغذیه، اشاره می‌کند، این حق برای تمامی افراد در نظر گرفته شده و به طور خاص به سالمندان تخصیص داده نشده است. با این حال، با توجه به وضعیت آسیب‌پذیر سالمندان و نیازهای تغذیه‌ای خاص آن‌ها، می‌توان استدلال کرد که دولت‌ها موظفند تدابیر ویژه‌ای را برای تضمین دسترسی سالمندان به تغذیه کافی و مناسب اتخاذ نمایند. این تدابیر می‌تواند شامل ارائه کمک‌های مالی، خدمات بهداشتی و درمانی، برنامه‌های آموزشی و تغذیه‌ای و همچنین ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای تسهیل دسترسی سالمندان به مواد غذایی باشد. عدم توجه به حق تغذیه سالمندان، نه‌تنها نقض حقوق بشری آن‌ها محسوب می‌شود، بلکه می‌تواند منجر به بروز مشکلات جسمی و روانی جدی، کاهش کیفیت زندگی و افزایش هزینه‌های بهداشتی و درمانی گردد. بنابراین دولت‌ها ملزم به درک اهمیت این موضوع و تلاش در جهت تحقق این حق برای تمامی سالمندان در راستای اهداف میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هستند. تحقق این امر مستلزم سیاستگذاری‌های جامع و هماهنگ در حوزه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و بهداشتی است.

۴-۳. حق بر تغذیه در سند فراگیر سالمندی: در سال ۲۰۰۲ دومین سند فراگیر سالمندی به تصویب کنفرانس مادرید رسید، این کنفرانس نیز که زیر نظر سازمان ملل برگزار گردید، ضمن پرداختن به موضوعات موجود در سند وین عناوین دیگری را نیز مورد توجه قرار داده بود. طرح اقدام بین‌المللی مادرید در رابطه با سالمندی که همانند طرح اقدام وین، یک سند غیر الزام‌آور به حساب می‌آید، به دلیل برخورداری از نگاه جامع به مسأله سالمندی، همواره به عنوان منبع الهام در نگارش سیاست‌ها و قوانین مـرتبط با سالمندان ارزیابی می‌گردد (۱۸).

طرح بین‌المللی اقدام در مورد سالمندی وین، سندی جامع و جهانی است که با هدف ارتقای رفاه و حقوق سالمندان در سراسر جهان تدوین شده است. در این سند، اگرچه به طور مستقیم و مجزا به «حق بر تغذیه» اشاره نشده است، اما این حق در قالب مفاهیم کلی‌تر سلامت، امنیت غذایی و دسترسی به خدمات اساسی گنجانده شده و مورد توجه قرار گرفته است. در واقع، طرح وین بر این نکته تأکید دارد که سالمندان باید

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from mail.healthlawjournal.ir on 2026-11-18]

به غذای کافی، ایمن و مغذی دسترسی داشته باشند تا بتوانند زندگی سالم و فعال داشته باشند. این امر مستلزم ایجاد سیاست‌هایی است که از تولید و توزیع عادلانه مواد غذایی اطمینان حاصل کرده و دسترسی به خدمات تغذیه‌ای مناسب را برای سالمندان، به ویژه سالمندان آسیب‌پذیر و نیازمند، فراهم آورد.

به طور مشخص، طرح وین بر اهمیت دسترسی سالمندان به مراقبت‌های بهداشتی و خدمات اجتماعی مناسب تأکید می‌کند. این خدمات می‌توانند شامل غربالگری تغذیه‌ای، مشاوره تغذیه‌ای و برنامه‌های غذایی هدفمند برای رفع نیازهای خاص این گروه سنی باشند. همچنین طرح وین از دولت‌ها می‌خواهد تا با همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد و سایر ذی‌نفعان، برنامه‌هایی را برای ارتقای آگاهی عمومی در مورد تغذیه سالم و پیشگیری از سوءتغذیه در سالمندان طراحی و اجرا کنند، در نتیجه، می‌توان گفت که حق بر تغذیه سالمندان به طور ضمنی در طرح بین‌المللی اقدام در مورد سالمندی وین مورد شناسایی و حمایت قرار گرفته است و اجرای مؤثر این طرح مستلزم آن است که دولت‌ها و سایر بازیگران، به طور فعال در جهت تضمین دسترسی سالمندان به غذای کافی، ایمن و مغذی تلاش کنند.

۴-۴. حق تغذیه سالمندان در سند سازمان همکاری اسلامی در خصوص سالمندان: این سند از جنس تعیین راهبرد برای دولت‌های عضو است. این‌گونه اسناد مصوب سازمان‌های بین‌المللی، از جمله سازمان همکاری اسلامی از سه ویژگی اصلی بهره‌مند هستند، عبارتنداز: ماهیت معاهده‌ای ندارند، بلکه مفاد آن غیر الزامی و ارشادی است. اسناد غیر الزامی در حقوق بین الملل حقوق نرم به شمار می‌آیند و فلسفه وجودی آن‌ها، ایجاد زمینه تصویب معاهدات و اسناد لازم‌الاجرا به صورت تدریجی و بلندمدت است (۱۹)، در حقیقت، اسناد غیر الزامی ابتکار عمل را در اختیار دولت‌ها قرار می‌دهند که در راستای مفاد مندرج در سند و مبتنی بر نیازها و اقتضائات داخلی کشورها، اقدامات تقنینی، اجرایی و قضایی لازم را اتخاذکنند (۲۰).

سند سازمان همکاری اسلامی در خصوص سالمندان، با اذعان به اهمیت کرامت انسانی و حفظ حقوق این قشر آسیب‌پذیر، توجه ویژه‌ای به حق تغذیه سالمندان مبذول داشته است. در این سند، تغذیه سالم به عنوان یک رکن اساسی در تأمین سلامت و رفاه سالمندان شناخته شده و دولت‌های عضو ترغیب شده‌اند تا با اتخاذ سیاست‌های مناسب، دسترسی سالمندان به غذاهای کافی، مغذی و متناسب با نیازهای خاص آن‌ها را تضمین نمایند. این سند، صرفاً به تأمین کالری کافی بسنده نکرده، بلکه بر اهمیت ارتقای آگاهی عمومی در خصوص تغذیه سالم در دوران سالمندی و ترویج الگوهای غذایی مناسب تأکید دارد. تشویق به استفاده از خدمات مشاوره تغذیه‌ای، ارائه آموزش‌های لازم به مراقبین سالمندان و تسهیل دسترسی به مواد غذایی غنی‌شده و مکمل‌های غذایی در صورت نیاز، از جمله اقداماتی است که در این سند مورد تأکید قرار گرفته‌اند. علاوه بر این، سند سازمان همکاری اسلامی، لزوم مبارزه با سوءتغذیه و گرسنگی در میان سالمندان، به ویژه در مناطق محروم و جوامع آسیب‌پذیر را خاطرنشان ساخته و از دولت‌ها می‌خواهد تا برنامه‌های حمایتی و امدادرسانی ویژه‌ای را برای این گروه طراحی و اجرا نمایند، بدین‌ترتیب، سند سازمان همکاری اسلامی در خصوص سالمندان، با تأکید بر حق تغذیه سالم، گامی مهم در جهت ارتقای کیفیت زندگی سالمندان در کشورهای عضو برداشته و زمینه را برای تحقق اهداف توسعه پایدار و عدالت اجتماعی فراهم می‌سازد. اجرای دقیق مفاد این سند، مستلزم همکاری و هماهنگی میان دولت‌ها، سازمان‌های غیر دولتی و نهادهای بین‌المللی است تا سالمندان بتوانند از یک زندگی سالم، فعال و باکرامت برخوردار گردند.

نتیجه‌گیری

حق رهایی از گرسنگی و دسترسی به غذای ایمن و مغذی، حقی جهان‌شمول و لاینفک از حق حیات است که در اسناد حقوق بشری بین‌المللی مورد تأکید قرار گرفته است، اگرچه این حق به طور مساوی برای تمامی افراد، صرف نظر از سن،

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from mail.healthlawjournal.ir on 2026-11-18]

نژاد یا جنسیت، تعیین شده است، سالمندان، به عنوان گروهی آسیب‌پذیر، در دسترسی عادلانه به آن در ایران با چالش‌های متعددی مواجه‌اند. با وجود اشارات غیر مستقیم در قوانین ایران، فقدان تصریح قانونی و ابهام در تفاسیر، منجر به عدم کفایت حمایت‌ها از حق تغذیه سالمندان شده است. مهم‌ترین چالش‌ها عبارتند از: فقدان قوانین جامع و صریح در این زمینه، ناآگاهی سالمندان از حقوق خود و دشواری دسترسی به سازوکارهای قانونی برای احقاق حقوقشان. رفع این موانع مستلزم بازبینی و اصلاح قوانین موجود، تقویت حمایت‌های قانونی و اجتماعی از سالمندان و افزایش آگاهی آنان از حقوق خود است. با تدوین قوانین شفاف و قابل اجرا، تخصیص منابع کافی و تسهیل دسترسی سالمندان به خدمات حقوقی و حمایتی، می‌توان اطمینان حاصل نمود که این قشر آسیب‌پذیر، از حق اساسی خود بر غذا برخوردار بوده و این حق، به عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از حق حیات، تضمین گردد. در غیر این صورت، عدالت اجتماعی و برابری حقوق در ایران به شکلی ناقص و غیر قابل قبول باقی خواهد ماند.

مشارکت نویسندگان

آرزو ملکشاه تمامی مراحل پژوهش را به انجام رسانده و ضمن تأیید نسخه نهایی، مسئولیت پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته است.

تشکر و قدردانی

ابراز نشده است.

تضاد منافع

نویسنده هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده است.

تأمین مالی

نویسنده اظهار می‌نماید که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده است.

بیانیه هوش مصنوعی

از هوش مصنوعی استفاده نشده است.

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from mail.healthlawjournal.ir on 2026-11-18]

References

1. Food and Agriculture Organization (FAO). The Right to Food Guidelines - Information Papers and Case Studies. Rome: FAO Organization; 2006.

2. Mobini Dehkordi A. Selecting the Best Strategic Option for Iran"S Food Security a New Approach. Journal of Agricultural Economics and Development. 2005; 13(51): 15-32. [Persian]

3. Golay C, Ozden M. The Right to Food. 2004. Available at: https://www.fao.org.

4. Office of United Nation Human Right. The right to Adequate Food. 2015. Available at: http://www.fao.org/righttofood/publications/publications-detail/en/c/49338/.

5. Kent G. Food Is a Human Right. 2015. Available at: http://www.choike.org/documentos/Food_Human_Right.pdf.

6. Ansari MB, Haji Ali Orok Poor SH. Criteria for Setting Security Council Sanctions and the Status of Human Rights in the Study of the "Right to Food" as One of the Economic- Social-Cultural Rights. Quarterly Journal of Islamic Human Rights Studies. 2013; 2(3): 143-158. [Persian]

7. Joseph S. Blame It on the WTO?: A Human Rights Critique. Oxford: Oxford University Press; 2013.

8. Skogly S, Gibney M. Transnational Human Rights Obligations. Human Rights Quarterly. 2002; 24(3); 782-798.

9. Commission on Human Right (CHR). The Right to Food Report by the Special Reporter on the Right to Food. 2015. Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Commission_on_Human_Rights. Accessed Jun 1, 2015.

10. Anvari H. Compact Dictionary of Speech. 1st ed. Tehran: Sokhan Publications; 2003. p.300-309. [Persian]

11. Amarya S, Singh K. Sabharwal M. Changes during aging and their association with malnutrition. Journal of Clinical Gerontology and Geriatrics. 2015; 6(3): 78-84.

12. United Nations. World Population Ageing. New York, NY: United Nation; 2015. p.41-48.

13. United Nations .World Population Prospects. 2017.

14. Wyka J, Biernat J, Mikołajczak J, Piotrowska E. Assessment of dietary intake and nutritional status (MNA) in Polish free-living elderly people from rural environments. Arch Gerontol Geriatr. 2012; 54(1): 44-49.

15. Badini H. The status of social security rights in the legal system. Social Security Quarterly. 2007; 9(30): 123-150. [Persian]

16. Mohammadi H, Amadi M, Abdi H. Elderly Rights and Madia. Journal of Jurisprudence and Media Law Studies. 2020; 2(2): 7-24. [Persian]

17. Arasteh R, Javaheri F, Kazemipour S. A Comparative Study of Aging Support Policies in Iran and Sweden. Social Welfare Quarterly. 2021; 21(2): 45-94. [Persian]

18. Habibnejad SA, Taskhir MS. Elders Labor Law under Iranian Legal System and International Instruments. Journal of Comparative Law. 2018; 14(1): 91-112. [Persian]

19. Shaffer G, Pollack MA. Hard and soft law: What have we learned?. University of Minnesota Law School. Legal Studies Research Paper Series Research Paper. 2012; 12(17): 2-28.

[Downloaded from mail.healthlawjournal.ir on 2026-11-18]

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.